

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Hugonnai Kálmán*
Cím: *Dr. Hugonnai Vilma grófnő*

Forrás: *Világ*
Bp. 1922. 10. 31.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Hugonnai Vilma

Idő

"1922."

Személy

DR. HUGONNAI VILMA GRÓFNŐ

IRTA: DR. HUGONNAI KÁLMÁN GRÓF

A magyar asszony történetét még nem írták meg. Pedig — minden nyugati és keleti befolyásoktól gyakran független — saját helyzete, amely nálunk jogi alanná képesíti már oly korokban, amikor a nő még a legnyugatibb nyugaton is pusztán csecsebecse, játékos dísz az életnek; vagy aztán az industrializmus fejlődésével egy útemben fokozatos visszaszorulása a főzőkanál birodalmába; vagyis az a történelmi folyamat, amely a veszprémi apácaaktól a werbőciánus nagyszonyokok át egészen a 19-ik század 80-as évtizedéig tart, — ez a folyamat, a maga számtalan érdekes, hol romantikus, hol gránitfaragású típusával megérdemelné a monográfiát. S ebben a monográfiában kiütőző hely jutna Hugonnai Vilmának, a magyar nőfelszabadulás egyik legérelmesebb előharcosának, aki egy küzdelemben gazdag élet értékeit vitte bele annak a majdnem természetes igazságának az elismertetésébe, hogy elvégre — a nő is ember, a nő is talán csak államalkotó lény, zoon politikon.

Mert küzdelemben bőséges része volt ennek az amugy határtalanul harmonikus asszonyi életnek. Ha a romantika az éles ellentétek egymás ellen való lendüléséből áll, akkor Vilma grófnő életét szinte romantikusnak kell neveznünk — külső formái szerint hármennyire a csöndes polgári lét keretei és formái szerint folyt is az le.

Aki ismeri a Lilly Braun: *Titánok árnyékában* könyvét, a hagyományoknak a lélek újító készségével való küzdelmének ezt a monumentális emléket, az tudja igazában megítélni, mit jelentett a nyolcvanas években, a hazug Makari-pompa fénykorában: a 19. század munka-evangéliumának küzködése az arisztokratikus családi hagyományokkal. Mert Hugonnai Vilma, aki a 17. század elején Vas megyében virágozott dúsgazdag, katolikus szentgyörgyi Horváth-család sarja — a család éppen most száz éve nyert grófi rangot és kapta mai nevét —, már ennél a származásánál fogva is arra lett volna kázhozható, hogy a modern ütemű élet gyakorlati formáitól a magyar urilét sablonjai mögé zárkózzék. Ehhez járult még szí-

lasi és pilisi Szilassy Györggyel való első házassága, amely a nőfelszabadulásra vonatkozó eszmei miliőben semmi eltolódást nem jelentett a tudásra szomjuhozó fiatalasszonyra nézve. Így történt, hogy amikor 1872-ben elhatározta, hogy a zürichi orvosi fakultásra iratkozik be, egy férje, mint családja megta-

gadta tőle az anyagi segítséget. S ekkor egy heorikus elhatározással eladja régi családi és móringul kapott ékszereit, kimegy Zürichbe, s itt szűkös kis pénzéből oly takarékosan él, hogy jödeig gyümölcsön és kenyéren kívül mást nem eszik. De tanul, törhetlen szorgalommal, amíg végül 1879-ben mint az összes orvostudományok doktora térhet vissza. A szegény diákokkal való bensőséges együttérzése ezekből az évekből datálódik.

S most egy újabb harc korszaka következik, amelyet előbb önnönmaga lelkében, de aztán kiinn a közéletben kell megvívnia: az egyéniségére annyira jellemző finom, nőies gyengédség szakadt szembe egy egész társadalom százados előítéletével; szinte nehéz elgondolnunk, hogy honnan vette ez a filigrán asszony, az uttöréshez megkivánt energiát. Ithon nem ismerik el a másként annyira jó hírű zürichi fakultás oklevelét, nem nosztrifikálják. Súlyos esztendőik telnek el a magyar közigazgatás gravitációs mozdíthatatlansága ellen való küzdelemben. Hogy kiverkedhesse a maga jogát, Trefort engedélyével ő, a kész doktor, újra beül a gimnázium padjaiba, érettségét tesz, majd születési oklevelet szerez, rendkívüli hallgatónak iratkozik be a pesti orvosi karra, hogy így vigye ad absurdum a magyar férfittársadalom kenyérféltő aggodalmaskodását. Mindhiába. A bürokrácia acélhomlokú bástyái nem ismernek szentimentalizmust: fejlődött agyak és energiák cementje tapasztja össze e bástyák kvádereit.

Aztán újabb lelki megrázkódások. Vilma grófnő, az őskatolikus család sarja, mind súlyosabb teherként éri első, megértetlen házasságát, férjétől kénytelen elválni s most a református híre tér át, hogy hozzámechessen második urához, a vele lelkileg egy szabású, pompás egyéniségű Wartha Vincéhez (1887), akivel való frigyének gyümölcse az oly fiatalon elhunyt, sokat ígérő tehetségű Vilma leánya volt. Ha már ez a vallásere is válságot jelentett mimóza-lelkére, elgondolható, hogy a tudományos képzsével

természetesen együttjáró természettudományi gondolkodás, de meg második, nagynevű férjének előítéletektől ment tudói egyéniségéhez való hozzáimulás minő hullámokba korbácsolta lelke egyensúlyát. Abszolút biztosságú erkölcsi érzéke azonban átmentette szívét a belső vallásosság és a tevékeny ember szeretet réveibe, s csak látni kellett őt, amint vasárnaponként a tisztviselőtelepi református kápolnában tartott istentisztelet után bensőséges tüzzel és lelkesítő példával dolgozott a szegények gyámolítására és felségélyezésére alakult bizottságban.

A nőemancipáció fogalmához végzettszerűen hozzátapadt bizonyos szőfredzse-szerű kellemetlen mellékgondolat s ezt a mozgalmat a hibás közhieltem, egy nagy általánosságban, a családi élet feloldá-

sára irányuló harci kiállásnak értelmezi. Hugonnai Vilma, akinek példás és a feltétlen önfeláldozásig ragaszkodó családiassága szinte közmondásszerű volt azok körében, akik életéhez közeljutottak, a nőemancipáció gondolatát is átította a családiasság eszméjével. Meleg otthont teremteni az elaggott művelt nő számára, amely elfelejtesse velük a család-nélkültség valóság kietlen ridegségét, ez lett egyik életcélja s meg is teremtette vasenergiájával az Orczy-uti *Művelő Nők Otthonát*.

A millennium a magyar élet sok területén sóhajtó felszabadulást, régi oktalan bilincsek lerázását jelentette. Ekkor végre Vilma grófnő is hozzájutott a magyar orvosi diplomához. De igazán nem simán. Érettségi vizsgálata és orvosi szigorlatai közben ezer apró túszurás, elfogult kicsinyeskedés és palástolatlan elfelejtés iparkodott diadalmaskodó tudását megkeseríteni. S azon túl is hatóság, közélet és társadalom nem takarékoskodott vele szemben az uttörő új igazságok ellen a tömeg részéről mindenkor hejehujázva kifakadó ellenszenv kifejezésével. Az uttörők mártíromságából ő is bőven kivette a részét. S amit ez a törekény testű egy-asszony az egész nekizuduló áradattal szembeszegezett: a gyűlöletnek mindenkor legjobb panacea-ja, az emberszeretet volt. A Sipulusz „legsötétebb Józsefvárosa”, az Örömvölgy-utca és környéke az élő tanuja annak, hány szegény betegét gyógyított ingyen s adott még pénzt is gyógyszerre s a szegény-betegség legfontosabb gyógyszerére: ke-

nyerre. A müegyetemi menza hölgybizottságának elnöke volt és sok-sok mérnök az ő emberszerető lelkének köszönheti, hogy ma világszerte hirdetheti a magyar munka és leleményesség hitelét és alkotó erejét. Ovódákat gondozott, tanított, oktatót, hadi kórházat vezetett, husz jótékony egyesületben orvoskodott, gyámolított — és pedig nem a szokásos jótékonykodási egyesületesdi formákban, hanem idegölő, súlyos munkával. Az asszonyok ezreit tanította meg előadásaival is, írásaival is, hogy egészséges, szép nemzedéket neveljenek a modern, a szégyentelen munka erkölcsén alapuló Magyarország számára.

Ebben az évben hunyt el a munka és a szeretet kettős törvénytáblájával irányított élete. A modern nőmozgalom számára teremtett életértékeinek felgyűjtése más tollra vár. Ehelyütt csak egy életprobléma emlékét kívántuk megrögzíteni: miképpen alakul ki a folytonos ellentétekkel való fáradalmas küzdelemből egy harmónikus, belsőleg lehiggadt élet; a finomult női lélek miképpen tudja ezeket a zөгugos ellentéteket önmagában feloldani; s a kontrasztokból hogyan sűrösödik össze egy kristályosan tiszta, egészséges, szinte klasszikusan egyenesvonalú élet